

*Araştırma Makalesi / Research Article***Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Beyin Göçü Kavramına Yönelik Algılarının İncelenmesi¹****Investigation of Social Studies Teacher Candidates' Perceptions of the Concept of Brain Drain****Hüseyin KARAASLAN² & Damla YILDIRIM³ & Turhan ÇETİN⁴****Geliş/Received: 01.05.2021****Kabul/Accepted: 10.08.2021****Öz**

Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının beyin göçü kavramına yönelik algılarını belirlemektir. Nitel araştırma yöntemlerinden tarama deseninde yürütülen bu araştırmanın çalışma grubunu Ankara ilinde bulunan bir devlet üniversitesinin sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında 2018-2019 eğitim öğretim yılı, bahar döneminde öğrenim gören tüm öğrenciler (82'si kız, 126'sı erkek) oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen Beyin Göçüne Yönelik Metaforlar Yoluyla Veri Toplama Formu kullanılmış ve veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Verilerin analizi sonucunda öğrencilerin oluşturduğu metaforlar Ardında Yıkım Bırakan, Daha Uygun Ortamlara Doğru Gerçekleşen, Fayda Sağlayan ve İhanet kategorileri altında toplanmıştır. Bulgulardan hareketle beyin göçüne yönelik sosyal bilgiler dersi bağlamında daha farklı araştırmaların da yapılması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: *Beyin göçü, sosyal bilgiler öğretmeni adayları, algı*

Abstract

The aim of this study is to determine the perceptions of social studies teacher candidates towards the concept of brain drain. The research was conducted in the survey design, one of the qualitative research methods, and the study group of the research consists of all students (82 girls and 126 boys) studying in the social studies teaching undergraduate program of a state university in Ankara. As a data collection tool, the Data Collection Form through Metaphors on Brain Drain, developed by the researchers, was used and the data was analyzed with content analysis. As a result of the analysis of the data, the metaphors created by the students were collected under the categories That Leave Destruction, Happen towards More Appropriate Environments, Benefit and Betrayal. Based on the findings, suggestions such as conducting different researches in the context of the social studies course on brain drain were made.

Keywords: *Brain drain, social studies teacher candidates, perceptions*

¹ Bu çalışmanın bir bölümü 2018 yılında Üsküp'te (Makedonya) düzenlenen III. Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Kongresinde (USOBAK) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Sorumlu Yazar/Corresponding Author, Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Isparta/Türkiye, e-mail: huseyinkaraaslan@sdu.edu.tr

³ Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara. E-mail: yildirimdamla24@gmail.com

⁴ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler eğitimi Anabilim Dalı, Ankara/Türkiye. E-mail: turhan@gazi.edu.tr

1. GİRİŞ

Beyin göçü, ülkelerindeki zorluklar, olanaksızlıklar, gelir düzeyinin düşük olması, rahat ve verimli çalışma koşullarının eksikliği gibi sebeplerle yetişmiş insan gücünün, uzman, sanatçı ve bilim insanlarının buldukları ülkeden ayrılıp olanakları daha iyi ülkelere göç etmesi olarak tanımlanmaktadır (Türkiye Bilimler Akademisi, 2011, s. 152). Başlangıcı, bilimin başlangıcına kadar uzanan (Kurtuluş, 1988, s. 171) bu göç türü, ekonomik olarak gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere, oradan da daha gelişmiş ülkelere doğru gittikçe artan bir hızda devam etmekte (Başaran, 1972) ve uluslararası göçlerin baskın bir örneği haline dönüşmektedir (Mountford ve Rapoport, 2011, s. 4; Gibson ve McKenzie, 2011, s. 109). Hatta bazen gelişmiş ülkelere de yine gelişmiş olan ülkelere doğru da meydana gelmektedir.

Beyin göçünün sebepleri ile ilgili olarak, Kurtulmuş (1992, s. 218) beyin göçünün sebepleri nelerdir? sorusu ile neden gelişmiş ülkeler arasında değiliz sorusunun eş anlamlı olduğunu belirtmektedir. Bir ülkenin beyin göçü vermesindeki sebepler arasında ülkedeki kazanç seviyesinin düşüklüğü, kariyer olanaklarının kısıtlı olması, (Atılğan, 1986) işsizlik, kayırmacılık, bilim ve teknolojiye değer verilmemesi, vergilerin yüksek olması (Özdal ve Vardar Tutan, 2018, s. 37) eğitim politikalarının zayıflığı ve araştırma imkanlarının kısıtlı oluşu, (Vatansever Deviren ve Daşkiran, 2014, s. 1) bilimsel faaliyetlerin toplumdaki saygınlığının azalması, sosyal güvence eksikliği, (Beyoğlu, Aydın ve Yıldız, 2009) insanların daha iyi çalışma koşulu arayışı ve gelişmekte olan ülkelerin nitelikli insan yetiştirme amaçlı bir eğitim sistemine kaynak ayırmaktan ziyade yurtdışına eğitim amaçlı öğrenci gönderimini tercih etmesi (Aktaş, 2014, s. 42) gösterilebilir.

Göç çeşitleri arasında, göç veren ülke açısından en arzu edilmeyeni beyin göçüdür (Sunata, 2014, s. 86). Beyin göçü sonucunda vergilerle bir bireyin eğitime yapılan yatırım başka bir ülkeye geçmektedir (Tezcan, 1982, s. 3). Eğitimli ve alanlarında üstün nitelikte olan insanların gelişmiş ülkelere göç etmesi, göç veren ülkelerin gelişmelerini yavaşlatabilmektedir (Babataş, 2007, s. 266). Beyin göçü veren ülkelerin hükümetleri bu göçün büyüme, eğitim, refah ve gelir dağılımı üzerindeki olumsuz etkilerinden dolayı endişe duymaktadır (Wong ve Yip, 1999, s. 700). Beyin göçü sonucunda göç veren ülkede hizmet kalitesinin, verimliliğin ve vergi gelirlerinin düşmesi gibi olumsuz etkiler meydana gelebilmektedir (Gökbayrak, 2006, s. 139). Beyin göçünün doğurduğu sonuçlar gönderen ülke açısından değerlendirildiğinde, gönderen ülkenin nitelikli iş gücü kaybına uğraması ve eğitime ayrılan yatırımın geri dönüşünün çok düşük oranda olması (Sağbaş, 2009) ve teknolojik ilerlemenin yavaşlaması (Iravani, 2011, s. 2011) olarak gösterilebilir.

Gelişmekte olan ülkelerle birlikte Türkiye'nin de gündeminde çözüm bekleyen sorunlardan birisi de beyin göçüdür (Tezcan, 2020, s. 285). Son yıllarda Türkiye'de iyi eğitim görmüş gençlerin ülkeyi terk etme eğilimleri hızlanmıştır. Bunda özlük haklarının ve maaşların düşük olması, yurtdışında yaşam standartlarının yüksekliği ile işsizlik gibi faktörler etkilidir (Yılmaz, 2019 ss. 221-229). Bununla birlikte Türkiye'de beyin göçünü tersine çevirmek amacıyla adımlar da atılmaktadır. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (2015) tarafından yürütülen proje kapsamında sağlanan teşvikler neticesinde 2015 yılına kadar süren sekiz yıllık süreçte 595 araştırmacı gittikleri ülkeden dönmüştür.

Alanyazında göç kavramına yönelik birden fazla araştırma (Akkaya, 2012; Rüzgâr, 2014; Tıkman, Yıldırım ve Şentürk, 2017; Sezer ve Şanlı, 2017; Irmak, Bilginer ve Çetin, 2018; Dündar ve Kenyon, 2020; Türk ve Atasoy, 2020) bulunmasına rağmen beyin göçü özelinde çalışmaların oldukça sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Güneş ve Çetin (2020) çalışmalarında ortaokul öğrencilerinin beyin göçü kavramına yönelik algılarını belirlemiştir. İlhan (2020) yurtdışında eğitim alan veya yaşayan bireylerin göç etme sebeplerini incelemiştir. Pazarcık (2010) ABD'de sosyal bilimler alanında çalışan Türk öğretim üyeleri ile yaptığı çalışmada

katılımcıların göç etme sebeplerini araştırmıştır. Vatansever Deviren ve Daşkiran (2014) çalışmalarında yurtdışında eğitim görüp Türkiye'ye dönüş yapan öğretim elemanlarının beyin göçüne bakış açılarını ele almıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (2018) Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında göç ile ilgili 7. sınıf düzeyinde iki kazanım bulunmaktadır. Göçün önemli bir çeşidi olan beyin göçü, bir kavram olarak sosyal bilgiler dersinin içeriğinde yer almaktadır. Buna rağmen sosyal bilgiler dersi bağlamında beyin göçüne yönelik yapılan çalışmaların sınırlı olduğu belirlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının bu kavramı nasıl algıladığını belirlemek, daha sonra yapılacak çalışmalara ışık tutacaktır. Bu ihtiyaçtan dolayı bu araştırma, sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının beyin göçü kavramına yönelik algılarını belirlemeyi amaçlamaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma kapsamında, tarama modelinde yürütülmüştür. Tarama modelinde, geçmiş veya var olan bir durumu olduğu hâliyle, değiştirme ve etkileme amacı güdülmeksizin tespit etmek amaçlanmaktadır (Karasar, 2019). Bu amaçla metafor tekniği kullanılarak öğrencilerin beyin göçü hakkında algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Eğitim bilimleri araştırmalarında veri toplama aracı olarak kullanılan metaforlar genel olarak nitel araştırma paradigmasında yürütülen araştırmalarda popülasyonun metafor formundaki kavram hakkında algılarını ortaya çıkarmada bir araç görevi görmektedir (Kılcan, 2017, s. 93).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ilinde bir devlet üniversitesinin sosyal bilgiler öğretmenliği programında öğrenim gören 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubu 82 kız (% 39,4) ve 126 erkek (% 60,6) olmak üzere toplam 208 kişiden oluşmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme yönteminde araştırmacı erişilmesi kolay olan bir örnekleme ele almaktadır. Bu yöntem araştırmacılara hız ve pratiklik kazandırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 123).

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen *Beyin Göçüne Yönelik Metaforlar Yoluyla Veri Toplama Formu* kullanılmıştır. Formda öğrencilere “*Beyin göçü ... gibidir. Çünkü...*” biçiminde bir ifade bulunmakta olup öğrencilerin beyin göçünü bir şeye benzetmeleri istenmiş ve bu benzetmeyi yapma gerekçelerini de yazmaları istenmiştir. Formun altında katılımcıların beyin göçüne yönelik düşüncelerini çizebilecekleri bir alan da bırakılmış bu sayede veriler görsel olarak da desteklenmek istenmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması

Veriler, dersin öğretim üyesinden izin alınarak ders saatinin bir kısmında toplanmıştır. Araştırmacılar ilk olarak kendilerini katılımcılara tanıtmış, araştırmanın amacı hakkında bilgi vermiş ve metafor kavramını açıklamıştır. Bununla birlikte örnek teşkil etmesi için beyin göçü kavramı haricinde bazı metafor örnekleri katılımcılarla paylaşılmıştır. Son olarak katılımın gönüllülük esasına dayandığı vurgulanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2016) içerik analizinin verileri tanımlamaya ve verilerde gizli anlamı ortaya çıkarmaya yardımcı olduğunu ifade etmektedir. Verilerin analizi bu kapsamda Saban'ın izlediği adımlardan (2009) yararlanılarak beş aşamada gerçekleştirilmiştir.

1. *Kodlama ve Ayıklama Aşaması*: Bu adımda tüm metafor formları tablo üzerinde 1'den başlanarak kodlanmış ve genel olarak incelenmiştir. Bu aşamada sadece metafor kısmının yer aldığı, gerekçesinin yer almadığı, gerekçe ile metafor arasında bağlantı kurulamayan veya gerekçelerin eksik yer aldığı 137 form, sadece tanım yapılan 3 form ve boş bırakılan 6 form analiz dışı bırakılmıştır. Bu adımdan sonra geriye 62 form kalmıştır.
2. *Örnek Metafor İmgesi Derleme Aşaması*: Bu adımda, kalan formlar incelenerek her formdaki benzeyen, benzetilen ve benzeyen ve benzetilen arasındaki ilişki incelenmiştir. İlk adımdan sonra kalan 62 katılımcıya ait formdan toplam 61 farklı metafor elde edilmiştir.
3. *Kategori Geliştirme Aşaması*: Bu aşamada kodlanan formlar belli kategoriler altında birleştirilmiştir. Bu aşamada ortaya çıkan kategoriler *Daha Uygun Ortamlara Doğru Gerçekleşen, Ardında Yıkım Bırakan, Fayda Sağlayan ve İhanet* olarak belirlenmiştir.
4. *Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması*: Analiz aşamasında araştırmada inandırıcılığı sağlama adına iki farklı strateji güdülmüştür. İlkinde toplanan metaforların kategorileştirilmesinde araştırmacı ve bir uzman ayrı ayrı kategorileştirme yapmış ve Miles ve Huberman'ın (1994) uyum yüzdesi % 95,16 olarak hesaplanmıştır. İkincisinde ise katılımcıların ifadelerine doğrudan alıntılarla bulgular kısmında sunulmuştur.
5. *Nicel Veri Analizi İçin Verileri Bilgisayara Aktarma Aşaması*: Toplanan verilerin listelenmesi, kodlanması, yüzdelik hesaplamalarının yapılması gibi adımlarda Microsoft Excel programından yararlanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen verilerin analizi sonucunda oluşturulan kategorilere ve kategoriye meydana getiren metaforlara yer verilmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların oluşturdukları karikatür ve görseller de eklenerek veriler desteklenmiştir.

Tablo 1. Daha Uygun Ortamlara Doğru Gerçekleşen Kategorisinde Oluşturulan Metaforlar

Kategori	Metafor (Frekans)	Metafor	Toplam Metafor
Daha uygun ortamlara doğru gerçekleşen	<i>Yerini beğenmeyen fidan, Fırtına ile toprağın üstündeki minerallerin yer değiştirmesi, Kötü bir futbol takımında oynayan oyuncunun iyi bir takıma transfer olması, Kaliteli bir tohumun filiz verdikten sonra verimli bir toprağa dikilmesi, Evden kaçmak, Çölde yetişen bir kaktüsün kökleriyle su araması, Göçmen kuşlar, Karınca, Okyanusa akan tatlısu, Değerlendirilemeyen yatırım, Kış geldiğinde daha sıcak bölgelere giden kuşlar, Kuşların göçü, Leyleklerin göç etmesi, Orkide çiçeği, Benzini olmayan son model bir araba, Kuş, Yüksek lisans, Evcilleştirilip sonradan evden kaçan kuş, Nerde iyi bir çiçek varsa oraya giden bir arı, Mevsimsel göç eden hayvan, Evde makarna yiyecekken dışarda yemek, Sizin yetiştirdiğiniz ağacın meyvelerini başkalarının toplaması, Elma şekeri, Köyden kente göç, Sevgili, Su, Ağaçtan düşen yapraklar, Kuşlar, Yeşeren çiçek, Kuşların sıcak yerlere göç etmesi, Bulut, En iyi mağazayı aramak</i>	32	32

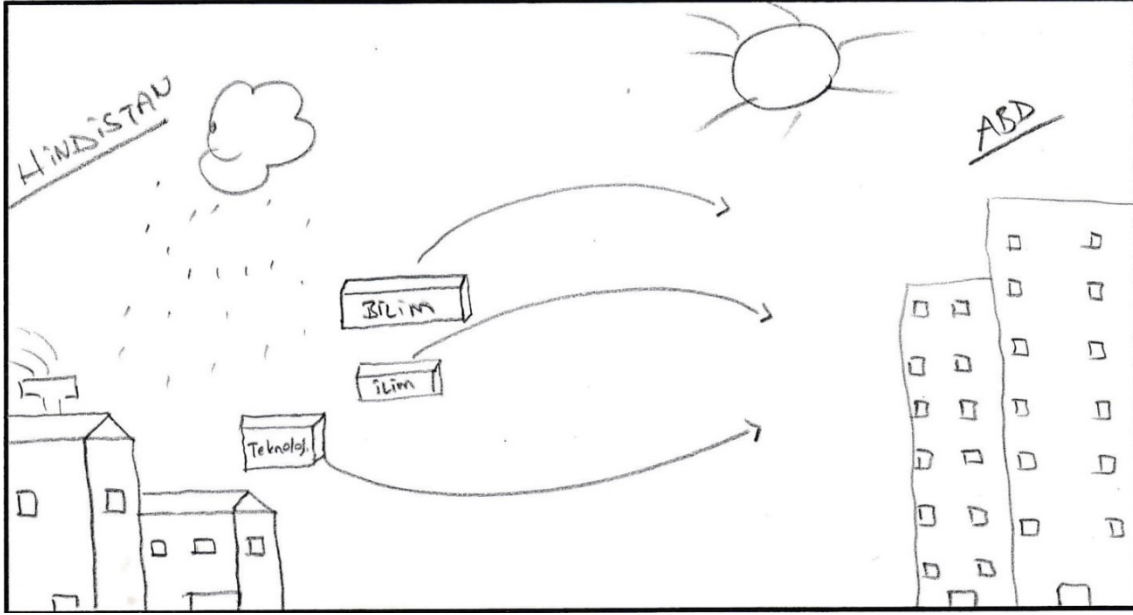
Tablo 1 incelendiğinde 32 (%51,61) katılımcı tarafından oluşturulan 32 farklı metaforun *Daha Uygun Ortamlara Doğru Gerçekleşen* kategorisini oluşturduğu görülmektedir. Bu kategoride tüm metaforların birer katılımcı tarafından oluşturulduğu belirlenmiştir. Aşağıda bu kategorideki metaforları geliştiren bazı katılımcıların gerekçelerine ve bazı katılımcıların metaforlarına ilişkin çizimlerine yer verilmiştir.

“Beyin göçü orkide çiçeği gibidir çünkü orkide çiçeği de uygun koşullar arar. Verim verebilmek için rahatı yüksek iyi koşullarda yetişmek ister.” (K-63)

“Beyin göçü elma şekeri gibidir çünkü elma şekeri nasılda çocukları cezbeden ve onlara çok güzel gelen bir yiyecekse alanında yetenekli insanlarda beyin göçü elma şekeri gibi cazip gelmektedir.” (K-115)

“Beyin göçü kuş gibidir çünkü ihtiyacı doğrultusunda bir yerden bir yere gitmesi gerekmektedir.” (K-81)

K-81 tarafından çizilen bir resim. (Kuş metaforu)

Tablo 2. Ardında Yıkım Bırakan Kategorisinde Oluşturulan Metaforlar

Kategori	Metafor (Frekans)	Metafor	Toplam Metafor
Ardında yıkım bırakan	<i>Erozyon (2), Nesli tükenmiş bir canlı, Deprem, Yağmurlar, İthalat, Boğa kaçışı, Kaybolan eşyalar, Bir canlı organizmanın kan kaybetmesi, Çığ, Deprem, Güneş, Katil, Sürekli kullandığımız işimize yarayan bir eşyayı kaybetmek, Toprağı susuz bırakmak, Bir yerin bir bölgenin madenini kaybetmesi, Ağaçtan koparılmış bir dal,</i>	16	17

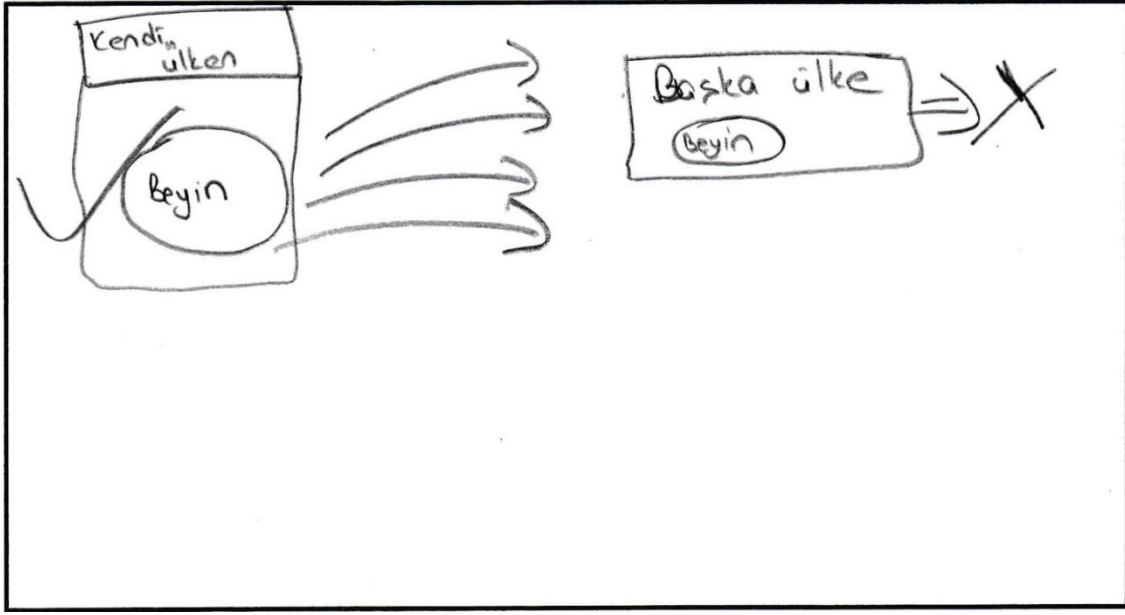
Tablo 2 incelendiğinde 17 (% 27,42) katılımcı tarafından cevaplanan 16 farklı metaforun *Ardında Yıkım Bırakan* kategorisini oluşturduğu görülmektedir. Bu kategoride yalnızca erozyon metaforunun iki katılımcı tarafından oluşturulduğu diğer metaforların birer katılımcı tarafından oluşturulduğu belirlenmiştir. Aşağıda bu kategorideki metaforları geliştiren bazı katılımcıların gerekçelerine ve bazı katılımcıların metaforlarına ilişkin çizimlerine yer verilmiştir.

“Beyin göçü deprem gibidir çünkü ardında yıkıntı bırakır.” (K-187)

“Beyin göçü boğa kaçışı gibidir çünkü bir çiftlikteki boğa kaçtığı zaman geri getirilemez ve boğanın kaybı çiftliği ekonomik olarak zarara sokar. Boğanın etinden sütünden yararlanamazsınız. Bir çiftlikteki boğa kaçışı ne kadar fazla ise o çiftlik o kadar güçsüz kalır.” (K-95)

“Beyin göçü güneş gibidir çünkü başka bir ülkeyi aydınlatırken diğeri yani kendi ülkesini karanlıkta bırakır” (K-197)

K-197 tarafından çizilen bir resim (Güneş metaforu)

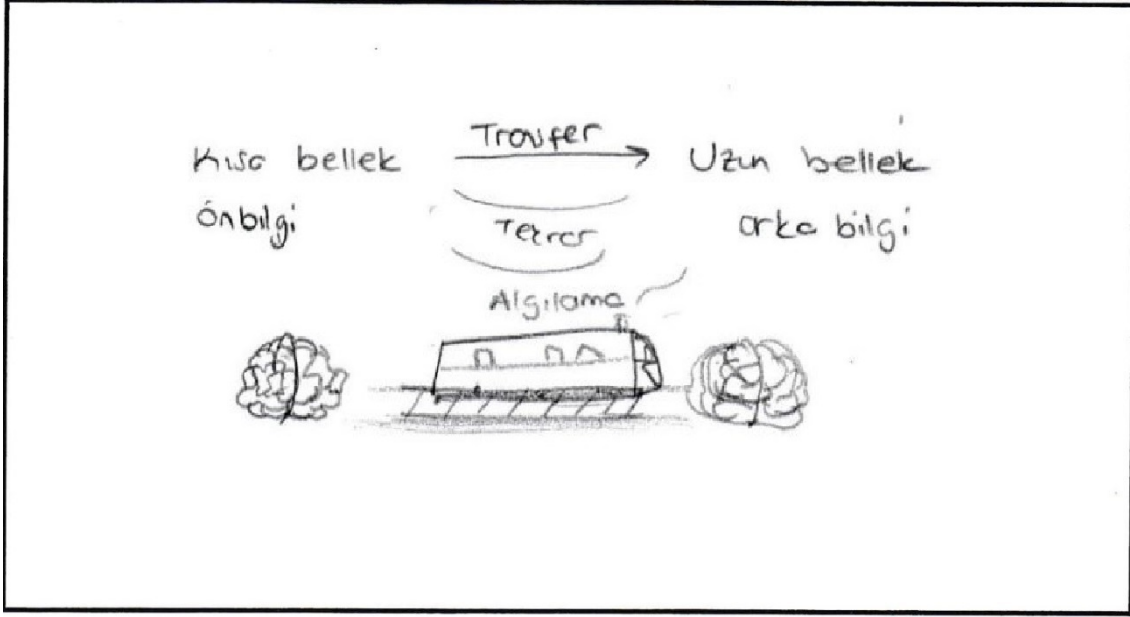
Tablo 3. Fayda sağlayan Kategorisinde Oluşturulan Metaforlar

Kategori	Metafor (Frekans)	Metafor	Toplam Metafor
Fayda sağlayan	<i>Para, Akarsudaki alüvyonlar, Devşirme usulü, Kısa bellekten uzun belleğe geçiş, Hayvanat bahçesi, Rüzgar, Boş kağıt, Baraj, Akarsu</i>	9	9

Tablo 3 incelendiğinde 9 (% 14,52) katılımcı tarafından cevaplanan 9 adet metaforun *Fayda Sağlayan* kategorisini oluşturduğu görülmektedir. Bu kategoride tüm metaforların birer katılımcı tarafından oluşturulduğu belirlenmiştir. Aşağıda bu kategorideki metaforları geliştiren bazı katılımcıların gerekçelerine ve bazı katılımcıların metaforlarına ilişkin çizimlerine yer verilmiştir.

Beyin göçü kısa bellekten uzun belleğe geçiş gibidir çünkü ... o insanı kaybetmeyiz ama daha yararlı bir yere geçişini sağlarız. (K-64)

K-64 tarafından çizilen bir resim. (Kısa bellekten uzun belleğe geçiş metaforu)

“Beyin göçü baraj gibidir çünkü yatağından çıkan akarsu baraja doğru gider. Başboş bilim adamları yani zorunlu ya da istek üzerine kendi ilkesinden başka ülkelere gider. O ülkeye büyük yarar sağlarlar. Yani cansız bir akarsu baraja doğru çekilirse daha çok yarar sağlar. Barajda biriken su elektrik için kullanılırken bilim adamı ise su gibi gittiği ülkede daha fazla yarar sağlayabilir. ...” (K-117)

“Beyin göçü akarsu gibidir çünkü akarsular akarken aşınma yoluyla verimli toprakları alarak birikme yaptığı alanda verimli bir tarım alanı oluşturur. Bu yüzden beyin göçü de akarsular gibidir.” (K-166)

“Beyin göçü rüzgâr gibidir çünkü faydalanırsan enerjiye dönüştürebilirsin.” (K-184)

Tablo 4. İhanet Kategorisinde Oluşturulan Metaforlar

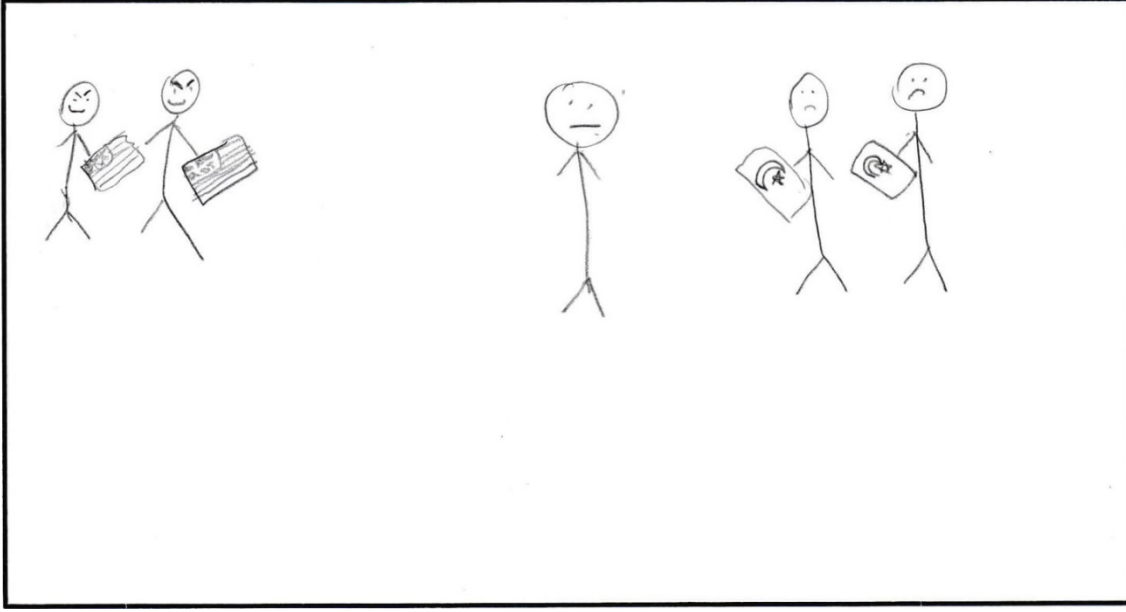
Kategori	Metafor (Frekans)	Metafor	Toplam Metafor
İhanet	<i>Gelin Kız, Vatan hainliği, Vatana ihanet, En yakın arkadaşımı yarı yolda bırakmak</i>	4	4

Tablo 4 incelendiğinde 4 (% 6,45) katılımcı tarafından cevaplanan 4 adet metaforun *İhanet* kategorisini oluşturduğu görülmektedir. Bu kategorideki tüm metaforların birer katılımcı tarafından oluşturulduğu belirlenmiştir. Aşağıda bu kategorideki metaforları geliştiren bazı katılımcıların gerekçelerine ve bazı katılımcıların metaforlarına ilişkin çizimlerine yer verilmiştir.

“Beyin göçü gelin kız gibidir çünkü babası senelerce besler büyütür kız iyi imkanı, iyi yaşam koşullarını, daha da rahat hayatı görünce gider. Çünkü kendi evi, iki kişiye daha çok para.” (K-12).

“Beyin göçü vatan hainliği gibidir çünkü kendi ekmeğini yedin vatana, vatandaşın yanında olmamak, vatan hainliğidir. Türkiye’de alacağın 5 TL’yi Amerika’da 10 TL almak için değiştirmek yanlıştır.” (K-144)

K-144 tarafından çizilen bir resim. (Vatan hainliği metaforu)

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Öğrencilerin beyin göçüne yönelik oluşturdukları metaforların çoğunluğu “*daha uygun ortamlara doğru gerçekleşen*” kategorisi altında gruplandırılmıştır. Bu kategori, beyin göçü ile ilgili alanyazında sık şekilde yer alan beyin göçünün çekici faktörleri ile açıklanabilir. Güneş ve Çetin (2020) çalışmasında da bazı ortaokul öğrencilerinin beyin göçüne yönelik algıları “*İyi bir yaşam*” kategorisi altında toplanmıştır. Bu sonuçla paralel olan diğer araştırmalara örnek olarak gösterilebilecek Tansel ve Güngör’ün (2003) yurtdışında yaşayan Türklerle yaptıkları çalışmada, bazı kişiler daha iyi eğitim alabileceği için yurtdışına çıktıklarını belirlemiştir. Tanrısevdi, Durdu ve Tanrısevdi (2019) yurtdışında yaşayan 22 yüksek vasıflı kişi ile yaptıkları çalışmada, bu kişilerin göç ettikleri ülkenin, profesyonel çalışmalarını için daha fazla katkı sağladığını ifade ettikleri belirlemiştir. İlhan’ın (2020) araştırmasında, yurtdışına göç etmiş kişilerin, oradaki yaşam koşulları ve mesleki etkenlerden dolayı yurtdışında kalma eğilimi gösterdiklerini belirlemiştir.

En fazla metaforun olduğu ikinci kategori “*Ardında Yıkım Bırakan*” olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin bu kategori altında gruplanan metaforları beyin göçünün daha çok göç veren ülkeye olan zararına odaklanarak oluşturduklarından oluşmaktadır. Aktaş’a (2014) göre alanyazında beyin göçüne yönelik çalışmaların çoğunluğu beyin göçünün göç veren ülke açısından olumsuz özelliğini vurgulamaktadır.

Ortaya çıkan diğer kategori “*Fayda Sağlayan*” olarak belirlenmiştir. Bu kategoride sınıflanan metaforlar genel olarak beyin göçünün alan-veren ya da yapan kişiye sağladığı faydaya odaklanarak oluşturulmuştur. Benzer şekilde Güneş ve Çetin’in (2020) yaptığı çalışmasında da “*Katkı Sağlamak*” kategorisi ortaya çıkmıştır.”

Ortaya çıkan diğer kategori ise “*İhanet*” olarak belirlenmiştir. Bu kategoride sınıflanan metaforlar genel olarak beyin göçü yapan kişilerin ülkelerine yönelik bir ihanette bulunduğunu gerekçe göstermişlerdir. Bu bulgu ile benzer olarak Güneş ve Çetin de (2020) çalışmasında ortaokul öğrencilerinin beyin göçüne yönelik oluşturdukları metaforların bir kısmını “*İhanet etmek*” kategorisi altında sınıflandırmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde katılımcılar, beyin göçünün daha çok daha iyi bir yere doğru gerçekleştiği yönünde algılamaktadır. Bununla birlikte beyin göçünü faydalı olması yönüyle

algılayan katılımcılar da mevcut olup bu katılımcılardan bazıları göçü yapan kimsenin göç ettiği ülkede sağlayacağı katlıları vurgulamıştır. Diğer bulgular değerlendirildiğinde beyin göçünü olumsuz olarak algılayan katılımcılar da mevcut olup bunların görüşleri beyin göçünün göçü veren ülkede zarara yol açtığı ve göçü yapan kimsenin ihanette bulunduğu algısıdır.

Öneriler

- Beyin göçüne yönelik olarak öğrencilerin görüşlerini derinlemesine incelemek amacıyla görüşme tekniği kullanılarak araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Beyin göçü kavramının sosyal bilgiler dersinde ne derecede ve nasıl yer edindiğini anlayabilmek amacıyla öğretim programı ve ders kitabı analizleri yapılabilir.
- Beyin göçü kavramının öğretimde daha iyi yer edinmesi amacıyla konferans, proje vb. gibi etkinlikler yapılabilir.
- Eğitim sürecinin diğer paydaşları olan öğrenciler, öğretmenler ve okul yöneticilerinin de beyin göçü kavramını nasıl algıladıkları araştırılarak daha bütüncül bir bakış açısı geliştirilebilir.

Etik Beyan: Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanmasında, verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Yazarların makaleye katkı oranları eşittir. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde ANKAD Dergisi Yayın Kurulunun hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD Dergisi dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederiz.

KAYNAKÇA

- Akkaya, M. (2012). *Sosyal bilgilerde göç konusunun drama yöntemiyle öğretiminin akademik başarıya etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktaş, M. T. (2014). Göç olgusu ekonomik kalkınmada itici güç olabilir mi? *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 37-48
- Atılğan, D. (1986). Beyin göçü. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 35(3), 27-36.
- Babataş, G. (2007). Beyin göçü ve Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısının beyin göçüne etkisi. *Öneri*, 7(28), 263-266.
- Başaran, F. (1972). Türkiye'de beyin göçü sorunu. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 10, 133-153.
- Beyoğlu, B. E., Aydın, O. A., & Yıldız, R. S. (2009). İnovasyonda itici güç. *Savunma Sanayii Gündemi Dergisi*, 3(27), 27-34.
- Dündar, H. & Kenyon, E. (2020). Migration and immigrants in social studies textbooks (Turkey and Us sample). *International Electronic Journal of Elementary Education*, 12(4), 359-370.
- Gibson, J., & McKenzie, D. (2011). Eight questions about brain drain. *Journal of Economic Perspectives*, 25(3), 107-128.
- Gökbayrak, Ş. (2006). *Gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere nitelikli işgücü göçü ve politikalar- Türk mühendislerinin "beyin göçü" üzerine bir inceleme*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Güneş, C. & Çetin, T. (2020). Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin beyin göçü kavramına ilişkin algılarının incelenmesi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(2), 928-955.
- Iravani, M. R. (2011). Brain drain problem: A review. *International Journal of Business and Social Science*, 2(15), 284-289.
- Irmak, C., Bilginer, R. & Çetin, T. (2018). Iraklı Türkmen öğrencilerin göç kavramına yönelik düşünceleri. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 87-101.
- İlhan, A. (2020). *Öğrencileri yurt dışı eğitime yönlendiren sebeplerin beyin göçü bağlamında değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kılcan, B. (2017). Eğitim bilimlerinde metaforların veri toplama aracı olarak kullanılması, örnek bir uygulama. (ss. 93-112) *Metafor ve Eğitimde Metaforik Çalışmalar İçin Bir Uygulama Rehberi* içinde. (Ed. B. Kılcan), Ankara: Pegem.
- Kurtulmuş, N. (1992). Gelişmekte olan ülkeler açısından stratejik insan sermayesi kaybı: Beyin gücü. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 37-38 , 205-221.
- Kurtuluş, B. (1988). Beyin göçü: Geçmişte, günümüzde ve gelecekte. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 46, 171-186.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd Edition). CA: SAGE.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar). <https://mufredat.meb.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Mountford, A. & Rapoport, H. (2011). The brain drain and the World distribution of income. *Journal of Development Economics* 95, 4-17.
- Özdal, B. ve Vardar Tutan, E. (2018). Temel kavramlar ve olgular. (Ed. B. Özdal) *Uluslararası göç ve nüfus hareketleri bağlamında Türkiye içinde* (s. 1-60). Bursa: Dora.
- Pazarcık, S. F. (2010). *Beyin göçü olgusu ve Amerika Birleşik Devletleri üniversitelerinde çalışan Türk sosyal bilimciler üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Rüzgâr, M. A. (2014). 6. sınıf sosyal bilgiler dersindeki ipek yolunda Türkler ünitesinde geçen göç kavramının drama yöntemiyle işlenmesinin öğrenci başarısına etkisi. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Giresun.
- Sağbaş, S., M. (2009). Beyin göçünün ekonomik ve sosyal etkileri: Türkiye örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Sezer, A. ve Şanlı, C. (2017). Coğrafya öğretim programında ve ders kitaplarında göç olgusu. Marmara Coğrafya Dergisi, (36), 16-25.
- Sunata, U. (2014). Tersine beyin göçünde sosyal ağların rolü: Türkiyeli mühendislerin Almanya'dan geriye göç deneyim ve algıları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34), 85-96.
- Tanrısevdi, F., Durdu, İ. & Tanrısevdi, A. (2019). Beyin göçü mü, beyin gücü mü? *Journal of Travel and Tourism Research*, (15), 133-158.
- Tansel, A. & Güngör, N. D. (2003). "Brain drain" from Turkey: Survey evidence of student non-return. Career Development International 8(2), 52-69.

- Tezcan, M. (1982). Türkiye'nin beyin göçü sorunu. *Eğitim ve Bilim*, 6(36), 3-5.
- Tezcan, M. (2019). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Anı.
- Tıkman, F., Yıldırım, E. ve Şentürk, M. (2017). Göç metaforuna yolculuk bir fenomenolojik çalışma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 104-126.
- Türk, H. & Atasoy, E. (2020). Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin zihninde göç olgusu: bir metafor analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (55), 26-44.
- Türkiye Bilimler Akademisi. (2011). *Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü Sosyal Bilimler*. Ankara: TÜBA.
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (2015). <https://tubitak.gov.tr/tr/haber/tubitakin-tersine-beyin-gocu-programi-basariya-ulasti> 14.12.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Vatansever Deviren, N. & Daşkiran, F. (2014). Yurt dışında eğitim görüp geri dönen öğretim elemanlarının beyin göçüne bakışı: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (41), 1-10.
- Wong, K. & Yip, C. K. (1999). Education, economic growth, and brain drain. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 23(5-6), 699-726.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, E. A. (2019). Uluslararası beyin göçü hareketleri bağlamında Türkiye'deki beyin göçünün durumu. *Lefke Avrupa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 220-232.